

Штурмак А. О.

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Шведова Г. Л.,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу,

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕДОБРОСОВІСНЕ ВОЛОНТЕРСТВО

Внаслідок збройної агресії РФ виникла потреба активізації руху волонтерства. Цей рух досяг небачених раніше в Україні масштабів. Волонтери - це ті люди, які з перших днів вторгнення агресора на територію України створили свій фронт оборони, забезпечуючи найнеобхіднішим ЗСУ, внутрішньо переміщених осіб, усіх тих, хто потребував допомоги, зокрема тварин.

У зв'язку з цим збільшилася кількість вантажів, активізувався грошовий потік від благодійників, і кількість псевдоволонтерів, тих недобросовісних розкрадачів також почала збільшуватися. Тож реакція держави була досить влучною та необхідною в такий тяжкий час.

Вже у квітні 2022 року набрали чинності зміни до Кримінального кодексу України, пов'язані із криміналізацією незаконного використання з отриманням прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги [1].

Волонтерська діяльність та основні засади її провадження закріплені в ст. 1 Закону України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 р. Відповідно до положень вище названої статті: «Волонтерська діяльність - добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, яка створюється волонтерами за рахунок надання волонтерської допомоги.» [2]. До того ж, що волонтерська діяльність є формою благодійної діяльності (п. 3 ст.1 ЗУ «Про волонтерську діяльність» від 19.04.11р.) [2].

Волонтерська діяльність здійснюється за напрямками, закріпленими ст. 3 Закону України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.11р. [2].

Волонтер може здійснювати благодійну діяльність за наступними видами: «...1) безоплатна передача у власність бенефіціарів коштів, іншого майна, а також безоплатне відступлення бенефіціарам майнових прав; 2) безоплатна передача бенефіціарам права користування та інших речових прав на майно і майнові права; 3) безоплатна передача бенефіціарам доходів від майна і майнових прав; 4) безоплатне надання послуг та виконання робіт на користь бенефіціарів; 5) благодійна спільна діяльність та виконання інших контрактів (договорів) про благодійну діяльність; 6) публічний збір благодійних пожертв; 7) управління благодійними ендавментами; 8) виконання заповітів, заповідальних відказів і спадкових договорів для благодійної діяльності; 9) проведення благодійних аукціонів, негрошових лотерей, конкурсів та інших благодійних заходів, не заборонених законом» (п. 1-9 ч.1 ст. 5 ЗУ «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.12р.) [3].

Займаючись благодійною діяльністю волонтери керуються положеннями, закріпленими в чинному законодавстві України, зокрема – Конституції України, ЗУ «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.12р., ЗУ «Про волонтерську діяльність» від 19.04.11р. та не можуть виходити за межі прав, що закріплені в положеннях вище перелічених нормативно-правових актів.

За порушення законодавства про благодійну діяльність волонтер, як суб'єкт благодійної діяльності, може бути притягнутий до цивільно-правової, адміністративної та кримінальної відповідальності у порядку, встановленому чинним законодавством України.

Кримінальна відповідальність настає за незаконне використання благодійної допомоги з метою отримання прибутку, зокрема, за зміну цільового призначення благодійної допомоги без згоди благодійників; використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги, укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном з метою отримання прибутку.

Недоброзичливий волонтер, який вчинив дії, що свідчать про незаконне використання благодійної допомоги з метою отримання прибутку, буде притягнутий до кримінальної відповідальності за статтею 201-2 Кримінального кодексу України, якою Законом України від 24.03.2022 було доповнено КК України. Положення ст. 201-2 КК України визначає, що:

«1. Продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги або застосування інших правочинів щодо розпорядження таким майном, з метою отримання прибутку, вчинених у значному розмірі, -надаються штрафом від двох до трьох тисяч неоплачених мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до чотирьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за заявою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, або у великому розмірі, -караються залишаються волі на строк від трьох до п'яти років із збереженням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частиною першою або іншою цією статтею, вчинені організованою групою або в особливо великому розмірі, або під час тривалого або воєнного стану, - караються закриватися волі на строк від п'яти до семи років з відокремленим правом обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна...» [4].

Визначення значного, великого та особливо великого розміру міститься в положеннях закріплених у ч.1 примітки до ст. 201-2 КК України.

Отож, відповідно до положень статті 201-2 КК України при вчиненні правопорушення, що буде кваліфікуватися за вище вказаною статтею, псевдоволонтер за рішенням суду буде притягнутий до кримінальної відповідальності та нестиме покарання у вигляді щонайменше - штрафу та щонайбільше - обмеження волі на строк від п'яти до семи років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна. Ступінь тяжкості покарання буде визначатись уповноваженою на те особою з урахуванням усіх обставин конкретної справи. Доцільно зауважити, що кримінальна відповідальність за ст.201-2 КК України настає лише якщо дії, передбачені в статті, будуть вчинені в значному розмірі,

великому та особливо великому розмірах, а також буде визначена кваліфікуюча ознака злочину за цією статтею - вчинення дій з метою отримання прибутку.

Недобросовісний волонтер може бути притягнутий до кримінальної відповідальності також за ст. 190 КК України, яка передбачає кримінальну відповідальність за заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою (шахрайством).

Таким чином, незважаючи на складну ситуацію в нашій країні, законодавець не залишає поза увагою питання регулювання благодійної діяльності та створює правовий бар'єр для запобігання розвитку волонтерської злочинності. Варто зазначити, що застосування заходів щодо запобігання розвитку недобросовісного волонтерства, спроможні не лише скоротити шахрайство під виглядом волонтерства та покарати винних осіб, але й захистити репутацію волонтерського руху України.

Список використаних джерел:

1. А.Полянецька, Вірйовкіна Л. Кримінальна відповідальність волонтерів [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.uny.org.ua/dopomoga/activities-of-volunteers/kryminalna-vidpovidalnist-volonteriv/> (дата звернення 27.09.2023).
2. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19 квітня 2011 року №3236-VI. Дата оновлення: 31.03.2023. Офіційний сайт Верховної Ради України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17> (дата звернення: 27.09.2023).
3. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05 липня 2012 року №5073-VI. Дата оновлення: 11.12.22. Офіційний сайт Верховної Ради України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#n41> (дата звернення: 27.09.2023).
4. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 року №2341-III. Дата оновлення: 11.08.2023. Офіційний сайт Верховної Ради України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 27.09.2023).